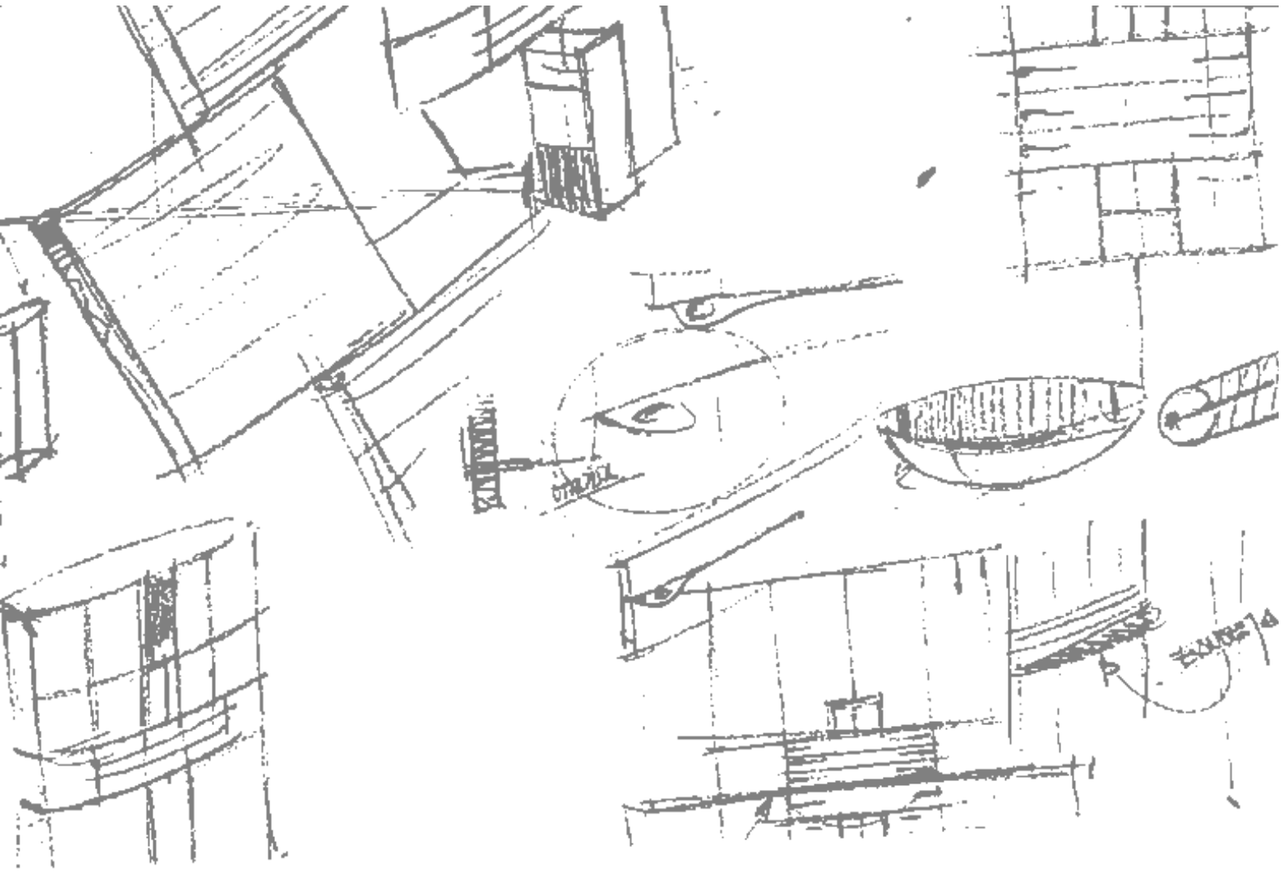
El Samuro de Jaume Tresserra

El currículum de Jaume Tresserra en el món del disseny de mobles és ple de premis, mencions especials i reconeixements per part d'institucions culturals del món. Des de l'any 1988 fins avui la seva fama ha augmentat i actualment rep visites i encàrrecs de personatges de l'elit mundial. Va crear la marca Tresserra Collection el 1994. Les botigues col·laboradores amb Tresserra són presents a les principals ciutats.

Text: Laura Moreu Reñé
Fotos: Tresserra Collection

Croquis del Samuro

Ha col·laborat amb arquitectes com Arata Isozaki per una obra a Qatar. Si volem veure els models més representatius de la seva col·lecció, ens podem acostar al seu estudi del carrer Josep Bertrand de Barcelona. Serà més fàcil que accedir a les suites de l'hotel Arts per veure un dels seus treballs com a interiorista.

Actualment presenta les seves creacions amb *performances* fantàstiques, amb menú de Ferran Adrià inclòs, a les galeries d'art pròximes al recinte de la fira del moble de Milà, un itinerari obligat per als que busquen el millor disseny d'avantguarda.

El personatge que ens rep és senzill, vesteix estil *casual* i es mostra encantat de conversar: "Un cop estava al taller amb l'ebenista fent proves i em van venir a buscar els del meu equip per anar a Milà. M'havia despistat i anàvem tard. Em vaig canviar al taxi i vaig arribar a l'hora, però amb les mans plenes de vernís", recorda entre moltes anècdotes.

El Samuro obert

El naixement

L'any 1989 Jaume Tresserra crea un dels mobles més reconeguts de la seva col·lecció: el Samuro. És de fusta de noguera clara amb ferratges exclusius de llautó sulfuritzat i fa 116 x 42 x 178 cm. La seva estructura és aparentment rectangular, però el frontal marca una superfície de corbatura parabòlica que no s'interromp ja que els tiradors queden embotits a nivell. Tots els elements que conformen el Samuro estan perfectament acabats amb vernís mat i finíssim al tacte. La distribució dels petits compartiments és simètrica, però alhora sembla respondre a un caprici. La imatge del moble obert no és menys esplèndida, i pot adoptar diverses formes esculturals en les seves possibles obertures, una d'elles sembla representar el casc d'un samurai.

La simbologia taoista també és present en els vuit calaixos decorats amb línies horitzontals que omplen de significat aquest moble. Així doncs: tres ratlles senceres representen el Pare i el Cel; tres ratlles trencades són la Mare i la Terra; i la seva combinació criptogràfica pot significar grans conceptes com; el Foc i el Sol, la Llum i l'Aigua, el Llac i la Boira, el Vent i la Fusta o la Muntanya.

La funcionalitat polivalent del Samuro permet adaptar aquest moble al nostre ús i transmetre una mica de la pròpia personalitat. El Museu de les Arts Decoratives de Barcelona i el Museum für Kunt und Gewebe d'Hamburg exhibeixen aquesta peça en les seves col·leccions i superen així la frontera de la moda en convertir el Samuro en un clàssic d'avui.

Pel que fa a la creació d'aquest moble, Jaume Tresserra ens comenta: "La idea va néixer quan fullejava un llibre que parla de la cultura oriental. Em vaig adonar que tenien un únic moble que representava el nivell social de la família. Era un moble dividit pel mig. Sembla que a dalt hi havia magatzem d'aliments i a baix hi guardaven la roba. Llavors vaig pensar de fer un moble fort i emblemàtic, la peça especial que destinaríem a aquella paret de la casa que guardem per a a quan tinguem un bon moble. L'antic concepte de la paret on s'exhibia la vitrina plena de porcellanes em va suggerir la mida exacta d'aquest moble.

La forma, en canvi, ja no és tan oriental. És més derivada d'un objecte de mà d'aquests que tenim per casa (un joier, un portacigarrets...). Objectes petits que demanen una forma més tàctil, molt més sensual i de corba suau."

Veure Jaume Tresserra obrir el prototip del Samuro és tot un espectacle. Es col·loca davant del moble i comença a fer moviments de dansa coordinada, amb les dues mans a l'hora. L'obertura singular dels compartiments del Samuro forma part de la seva concepció i és més que probable que hi hagi més d'un propietari orgullós que reprodueixi –probablement sense tanta gràcia– aquest acte tan cerimonial davant les visites: "No donem un manual però ensenyem al venedor com funciona. L'home s'impregna una mica de la història i de com fer anar les mans.

En les meves exposicions procuro tenir-ne dos exemplars: un sempre obert i l'altre tancat. Així evito els 'obre i tanca', que són molts tenint en compte que potser una de cada deu persones encertaria la fórmula a la primera."

Els seus mobles porten una plaqueta amb el segell de la marca; tres ratlles verticals que simbolitzen les tres erres: "Les col·loquem en un lloc que no sigui visible a primer cop d'ull, però fàcil de localitzar. A vegades està dins la porta, d'altres la trobem en una pota. Ho decideixo en el moment."

"Quan entro en un pis modernista acabo saludant el rellotge i donant la mà al paraigüer"

En una ocasió Sotheby's va subhastar un dels seus "Secreter Carpet". L'aire d'exclusivitat dels mobles de Tresserra Collection és present com si fossin numerats: "Els meus mobles no són peces numerades. El procés laboriós i lent de fabricació artesana, i el conseqüent preu, són factors que fan que el públic comprador sigui minoritari i les converteix en peces de col·leccionista. El que realment els fa exclusius és la dificultat que tenim per fer-ne molts. Quasi podríem conèixer qui té els nostres mobles.

Penso que, mentre continuem construint el Samuro, és absurd pagar més en una subhasta, ja que qui el vulgui ens pot telefonar i comprar-ne un de nou. Però sempre hi ha col·leccionistes que s'interessen per peces especials, com els prototips que tenim exposats a la nostra seu i que no estan a la venda, o per la butaca en què una vegada es va asseure Kim Bassinger a la pel·lícula *Batman*. Aquestes són anècdotes paral·leles i rares de col·leccionisme delicat."

Marcant diferències

Una de les peculiaritats que defineixen el moble de Tresserra és que està "acabat" per tots els costats. Alguns dels models semblen escultures: "Certament, a vegades m'han dit que tenen un caire escultural. En realitat va sorgir d'una repulsa personal cap a aquells mobles que tenien el darrere acabat amb una fusta ordinària. En alguns encara hi podies trobar restes de la utilitat del passat amb gargots de bar escrits: 'dos bocadillos, una cerveza...' Llavors vaig començar amb la idea que els meus mobles no podien tenir darrere. Com a interiorista també estava influït per l'arquitectura actual; cases amb parets de vidre o sense parets d'interior. Un moble hauria de poder estar al mig d'una sala, o com a separador d'estances. És evident que aquest disseny encareix considerablement el procés de fabricació i només s'aconsegueix amb l'ajut d'un artesà ebenista."

"...el disseny neix com a conseqüència de l'evolució de la ciència i de la tècnica. Dissenyar un telèfon quan encara no existia era impossible"

Tresserra trenca l'antic esquema que un moble bo ha de ser de fusta massissa, i a més de fusta noble. A canvi n'escull una aleshores desconeguda xapa de noguera clara, amb el dibuix de veta poc marcat. És impossible trobar rastre de l'ànima de fusta de DM perquè hi ha xapa per a tots els costats i perfils. Alguns petits detalls semblen d'impossible execució, però sempre hi ha un artesà que l'escolta i fa realitat la idea: "Al començament vam passar molts entrebancs. Un moble nostre exposat en una botiga d'un altre país ens tornava amb peces tortes o bombades i no enteníem perquè passava. Llavors anaves a la botiga i veies que el tenien col·locat sota una sortida d'aire calent o amb un llum de 500w que en mostrava l'interior. Clar que després aquesta porta no tancava. Això ens va conduir a usar materials tècnicament més resolts (xapes, contraxapats...), materials en què no hi hagués rés viu que es pogués bellugar.

Tot i així encara es produïen fenòmens. Per exemple, si tens un encàrrec embalat durant mesos perquè l'obra s'ha endarrerit: quan l'obres, la fusta ha canviat de to respecte del que prevèiem, o el vernís ha reaccionat amb la cola i s'ha velat.

Mentiria si digués que tenim un laboratori per evolucionar materials. Confiem en el que ens diu el fabricant i en la pràctica del nostre ebenista. Els materials que utilitzem han de complir les normatives internacionals per la seva exportació. A més, tenim un servei postvenda que es fa responsable de qualsevol problema encara que es tracti d'un moble que es troba a Shangai."

L'antiga tècnica japonesa de polir les abundants capes de laca per aconseguir una superfície absolutament fina, té moltes semblances amb l'envernissat dels mobles Tresserra. Aquest procés consta de sis capes de vernís, polides cadascuna amb paper vidre a l'aigua. L'acabat final és quasi mat, i el tacte que en resulta és un dels orgulls de Tresserra: "Nosaltres utilitzem l'artesania sempre que hi hagi una millora. No sóc d'aquells que diu 'la goma laca pura s'agafa en la nit de lluna plena'. No arribo a aquests fonamentalismes perquè em semblen absurds. M'agrada la sensació de vellut i sensual que proporciona la tècnica del polit manual a l'aigua, però mai faria a mà el que una màquina pot fer millor. Aquí el que hi ha és molta mà de mestre, però els productes són nous."

Encara que accepten encàrrecs de mobles amb altres fustes, no hi ha dubte que la noguera blanca és una etiqueta dels seus dissenys: "M'agradava molt el color i el fet que la veta fos tan discreta. És una fusta que no distorsiona el volum del moble. Imagina el Samuro amb medallons pel mig; aquesta lectura de la part central, que és quasi grafisme, quedaria perduda. M'agrada treballar amb un suport suau i lleuger.

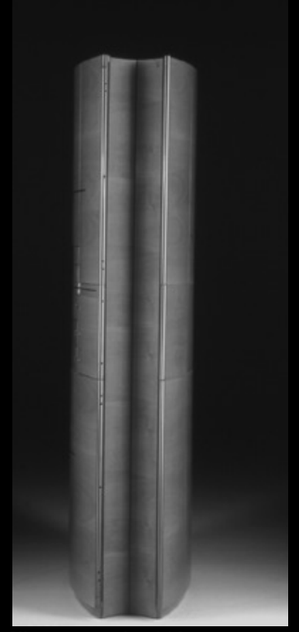
Ara la noguera blanca s'ha posat de moda i algun cop he tingut problemes per aconseguir-la."

Molt personal

La primera entrega de la pel·lícula *Batman* va lluir la butaca Casablanca i el "Secreter Carpet". Altres mobles han format part d'escenografies en més produccions cinematogràfiques i de televisió. Això podria formar part d'una operació calculada de promoció d'imatge, però en relació al tema ens apunta: "No, no hi ha control. Tant de bo que es pogués manipular. Un bon dia es presenta un senyor dient que és de la Warner i que prepara una pel·lícula basada en un còmic. Es va rodar a Londres i van aprofitar que hi teníem botigues amb aquests mobles. Quan vam veure el 'boom' mundial del primer *Batman* ens vam sorprendre. Però en realitat no hi va haver cap glamour en aquesta gestió. Les productores són serioses i pragmàtiques."

Marcar la frontera entre l'Art i el Disseny, l'artista i el dissenyador, es fa molt difícil: "El disseny d'objectes o de mobles és molt tècnic i ha de ser funcional. Per molta imaginació que un hi posi, sempre hi ha unes normes funcionals que limiten la creativitat. En canvi, l'artista pot crear amb total llibertat, sense lligar-se a cap norma, i deixar-se anar. La diferencia és molt gran."

I com definir l'estil dels mobles de Tresserra Collection? "Pretenc simplificar les idees i treballar amb l'equilibri estètic. Hi ha una mica de decó, una mica d'oriental, molt de grafisme i alguna cosa de joieria. Jo sóc d'aquella època que ens dedicàvem a fer una mica de tot. Homes del Renaixement de 'baratillo', que ens va tocar viure quan no hi havia orientació artística i anàvem tocant una mica totes les tecles: arquitectes, dissenyadors de joies, artistes, dissenyadors de moda. Tot això m'ha anat impregnant. A casa, els mobles eren Art Decó, d'aquells que tenien els tiradors de baquelita. Per cert: sóc un amant de la baquelita; n'he intentat trobar i no hi ha manera. Llàstima que, per temes polítics, aquell estil es va aturar, perquè era infinitament més noble que el que va venir després."

Diferents prespectives del Samuro

Foto de Jaume Tresserra

Els mobles de disseny actual han estat objecte de crítica en alguna ocasió. La crítica més àcida lligava la incomoditat d'algunes cadires als nous aires de "disseny". Recordem amargament la pregunta irònica: "estudies o dissenyes?". Això passava cap als anys vuitanta: "Quan un objecte va molt bé i l'has de canviar, pots fer alguna cosa horrorosa. La recerca de l'originalitat pot produir casos com aquests dels 'vuitanta'. Després va arribar un aire més racionalitzat. Hi ha moltes coses per millorar, però no ens enganyem: si vols estar còmode en una cadira, tria el model Castelló. Quan parles amb gent i no t'adones que hi estàs assegut, és fantàstic i immillorable. I és un disseny de fa cent anys. Hi ha un moment en què l'home ha dissenyat la solució perfecta.

Jo crec que el disseny neix com a conseqüència de l'evolució de la ciència i de la tècnica. Dissenyar un telèfon quan encara no existia era impossible. De la mateixa manera, la taula de menjador potser desapareixerà quan, d'aquí dos mil anys, ens injectem l'aliment abans de sortir de casa. El rebedor pràcticament ha desaparegut: ja no es reben les visites en una estança especial.

Fixa't que tots els mobles que hi ha aquí ja estaven inventats. Què he inventat jo que no existís?"

A l'entrada de l'estudi del carrer Bertrand de Barcelona hi trobem una fantàstica biblioteca de quasi quatre metres d'alçada plena de llibres d'art, arquitectura, interiorisme i d'història del moble. Ens interessa conèixer les seves preferències d'estils de moble antic: "A part del Decó, que és evident, hi va haver una època en què em tornava boig l'Isabel·lí. En aquell temps, com a interiorista, em solucionava moltes coses perquè no era de proporcions gegantines. A casa teníem unes cadires Chippendale amb molta talla que es clavava a l'esquena. Ho vaig odiar tota la vida. Quan vaig descobrir l'Isabel·lí amb els perfils rodonets, em vaig enamorar durant molts anys fins que ho vaig considerar cursi. Llavors em vaig introduir en el Decó. L'estil Biedermeier també m'encanta i en tinc molts llibres. En canvi el Modernisme em sembla excessiu, embafa a la mitja hora. Quan entro en un pis modernista acabo saludant el rellotge i donant la mà al paraigüer, és com Alícia al bosc encantat. Crec que l'Art Nouveau va tenir un moment maco, però després va pecar d'excessos."

Els teòrics de la conservació tenen uns criteris ètics determinats a l'hora d'emprendre una intervenció restauradora en una peça. Una de les primeres normes és preservar la pàtina, respectar les peces originals, etc. Seria tan interessant com impossible conèixer l'opinió de personatges com Oeben, Chippendale o Heppelwhite pel que fa a la conservació de les seves creacions. Queda més a l'abast saber com li agradaria a Jaume Tresserra que restauressin els seus mobles en un futur molt i molt llunyà: "No m'agradaria veure un dels meus mobles com un cartró rebregat. El millor és tallar i fer la peça la nova. És difícil fer restauracions amb aquest tipus de xapa sense que es noti; si es fa una peça sempre es veu.

Els cops alguna vegada els podem solucionar amb gotes del mateix vernís i els polim fins omplir el desnivell. Les pells les col·loquem amb 'velcro' perquè es puguin substituir per pell nova en cas de desgast. La noblesa dels materials que tractem afavoreix el bon envellir dels mobles."

Que en prenguin nota les futures generacions.

Anecdotari

Els mobles tenen noms propis: carlton house "Butterfly", butaca "Casablanca", taula "Tensor" o la mampara "Traste" en són alguns exemples. Això personalitza les peces i hi confereix exclusivitat. Contràriament al que pensàvem, la tria del nom sorgeix moltes vegades producte de l'espontaneïtat i no d'un estudi de màrqueting: "De vegades mentre treballem anomenem l'objecte fent brometa entre nosaltres i després en queda aquest nom. Això és el que va passar amb el 'Bar Martínez'. Al principi es deia 'Bar Martini', fins i tot hi posàvem una copa de Martini a dins. Però el meu equip feia la brometa del 'Martínez'. Tot va seguir amb les fotos de la promoció on surto disfressat de 'Martinez barman', sacsejant una coctelera. Després, la casa Martini ens va fer saber que el 'còctel Martinez' és un dels més populars. I, per cert, ens en van enviar uns quants litres! Tot casual. Quan totes les coses lliguen, potser sí que hem trobat el fil comunicant i l'hem encertat, no?

Altres mobles potser tenen un nom més premeditat, però no és producte de cap estudi de mercat. També crec que els noms propis faciliten la feina dels venedors. És millor parlar d'un Samuro que d'un moble amb referència 22."